

El valencià segons l'enquesta del SIES de 2015

Valencian based on the 2015 SIES survey

Antoni MAS I MIRALLES

Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana. Universitat d'Alacant

Data de recepció: 27 de març de 2017

Data d'acceptació: 21 de juliol de 2017

RESUM

Aquest treball ofereix un estudi descriptiu de la darrera enquesta del SIES (Servei d'Investigació i Estudis Sociolingüístics) de 2015. S'hi presenten els resultats, en primer lloc, de les quatre habilitats del coneixement; en segon lloc, de l'ús en diferents àmbits, com ara la casa, els amics, els comerços, el treball, les TIC i, també, la llengua que s'usa en escriure distints tipus de texts, i, en tercer lloc, de l'actitud dels parlants. D'altra banda, estudiem també algunes variables socials (edat, zona, població, etc.) però només en uns quants àmbits elegits. En aquest treball, al marge d'estudiar els resultats d'aquests tres elements sociolingüístics, també volem oferir una visió de l'evolució del coneixement, de l'ús i de l'actitud en les diferents enquestes realitzades pel SIES des de 1989 ençà, a fi de conèixer les tendències que marquen cada índex amb l'objectiu d'obtenir un millor panorama de la situació sociolingüística valenciana actual.

PARAULES CLAU: demolingüística, coneixement, ús, actitud, llengua catalana, País Valencià.

ABSTRACT

This research offers a descriptive study of the 2015 SIES (Sociolinguistic Studies and Research Service) survey. We present the results of the four knowledge skills; of the usage in different contexts, such as the home, circles of friends, shopping, work and the ITCs; of the language used in different types of texts; and of the speakers' attitudes. We also examine some social variables (age, area, towns, etc.) in some specific contexts. Apart from studying the results of these three sociolinguistic elements, in this research we also aim to offer an overview of the evolution of the knowledge, use and attitude in the different surveys carried out by the SIES from 1989 onwards, in order to determine the trends of each element, which will give us a better idea of the current Valencian sociolinguistic situation.

KEYWORDS: demo-linguistics, knowledge, use, attitude, Catalan language, Valencian Country.

1. INTRODUCCIÓ

Les dades demolingüístiques més importants de què disposem al País Valencià ens les proporcionen els censos i les enquestes del Servei d'Investigació i Estudis Sociolingüístics (SIES).¹ Aquestes dues fonts s'elaboren a partir de paràmetres diferents. Per una banda, els censos tenen una periodicitat de deu anys,² es basen en una mostra ben ampla³ —la qual cosa vol dir també que ofereixen dades fiables, perquè el marge d'error és pràcticament nul—, les respostes es presenten de manera dicotòmica i, finalment, el qüestionari únicament inclou preguntes sobre el coneixement. Per l'altra banda, l'enquesta del SIES es realitza cada cinc anys⁴ —fet que ens permet un seguiment més regular—, les possibles respostes es presenten de manera escalar, conté una mostra que podríem qualificar com a mitjana,⁵ i, pel que fa a les preguntes, aquesta enquesta ens proporciona informació sobre el coneixement i, la part més important, també sobre l'ús i l'actitud. Des d'aquesta perspectiva, doncs, podem confirmar que són dues fonts complementàries, que ens permeten analitzar la situació sociolingüística amb freqüències diferents, amb mostres desiguals i que, entre totes dues, tenim a l'abast dades declarades dels tres índexs sociolingüístics en què es fonamenta una llengua: coneixement, ús i actitud.

L'objectiu d'aquest treball és aproximar-nos a l'anàlisi sociolingüística del valencià a partir dels resultats de la darrera enquesta del SIES de 2015. En primer lloc, farem un repàs, encara que siga succint, dels resultats de les quatre habilitats del coneixement. A continuació volem estudiar més pregonament els resultats de l'ús, perquè som del parer que aquest és un índex fonamental per a disposar d'una panoràmica prou fiable de la realitat sociolingüística dels valencians. I, per acabar, oferir dades de l'actitud dels parlants sobre la llengua. En segon lloc, volem aprofundir en l'evolució dels percentatges obtinguts en les diferents enquestes del SIES des de 1989 ençà, a fi de disposar de dades que ens permeten fer projeccions de tendències en els diferents àmbits analitzats.

Aquest treball és complementari d'un d'anterior (Mas i Montoya, 2011) on analitzàvem les dades de l'enquesta del SIES de 2010. En termes generals, en aquell estudi es constatava que els resultats del coneixement i de l'ús mantenien una correspondència, ja que si els primers marcaven un decreixement, dels segons també obteníem percentatges a la baixa en la majoria dels àmbits. En aquella ocasió, també s'aplicava

1. També hi podríem incloure el padró de 1986 i l'enquesta de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua (AVL) de 2004.

2. Els censos que tenim disponibles amb informació sociolingüística són els de 1991 ençà, tots els anys que acaben en 1. Això vol dir que fins ara comptem amb 3 censos: 1991, 2001 i 2011.

3. Si bé els censos eren universals, el darrer de 2011 es basà en una mostra. Concretament, en aquest cens es va enquestar el 12,3% de la població, al voltant de 629.000 valencians.

4. Tot i la irregularitat de les primeres enquestes, a partir de 1995 han seguit aquesta periodicitat, a excepció de l'any 2000, en què no n'hi va haver.

5. Normalment hi ha 6.666 enquestats, de tal manera que el marge d'error sol situar-se en +/- 1,2%. En l'enquesta de 1995 només es va preguntar a 1.600 persones.

una perspectiva diacrònica, a fi d'analitzar l'evolució, i s'assenyalava com a causes d'aquell descens dos fets concrets: en primer lloc, l'augment de la població, que en una dècada, entre l'any 2001 i el 2010, va augmentar en quasi un milió, i, en segon lloc, es feia referència a les polítiques engegades pels diferents governs autonòmics que des de 1995 estaven en mans de la dreta. En el context actual, esbrinarem la incidència del primer factor, quan sabem que ja s'ha produït una reducció de la població, perquè el segon ha continuat igual, ja que, fins a mitjan 2015, el Govern autonòmic ha seguit controlat pel mateix partit.

El qüestionari del SIES consta de divuit preguntes amb els corresponents subapartats. Les quatre primeres, les dedica al coneixement de les habilitats socials (entendre i parlar) i acadèmiques (llegir i escriure), igual que fan els censos. Però, les preguntes següents recullen informació d'on han assolit aquests coneixements (amb la família, amb els amics, amb el veïnat, a l'escola, etc.) i en quins àmbits els apliquen (per exemple, llig senyalitzacions, anuncis, texts, revistes, etc.). Més endavant, en les preguntes de la P10 a la P13 planteja els ítems que demanen sobre l'ús de les llengües en diferents àmbits (al treball, a casa, amb els amics, als comerços, amb les TIC, etc.) i desglossats en diverses variables socials (edat, sexe, grandària de l'hàbitat, regions sociolingüístiques, ideologia, sector d'activitat, lloc de naixement, etc.). A partir de la P14, enregistrem les preguntes relacionades amb l'actitud. Així, es demana l'opinió sobre l'ús del valencià que es fa actualment, o que es farà en el futur. Finalment, la P18 es dedica a preguntar sobre el coneixement de les llengües altres diferents del valencià. Com ja sabem, les possibilitats de resposta sempre són escalars. En la majoria de preguntes, s'hi apliquen quatre graus,⁶ en altres la graduació arriba fins a sis⁷ o més.

2. ELS RESULTATS

2.1. *El coneixement*

L'enquesta del SIES de 2015 marcava un augment en el coneixement declarat de totes les habilitats lingüístiques (vegeu el gràfic 1). Amb tot, hem de diferenciar l'evolució entre les habilitats socials i les acadèmiques. Pel que fa a les primeres (entendre i parlar), enregistrem una lleu recuperació després d'haver anotat tres contínues davallades en les enquestes de 1992, 2005 i 2010.⁸ Encara que aquest increment serveix per a situar-nos en els percentatges que havíem assolit, si fa no fa, en l'enquesta de 2005. Quant a les habilitats acadèmiques (llegir i escriure), aquest augment suposa, per una banda, superar el decreixement de la darrera enquesta de 2010 i, per una al-

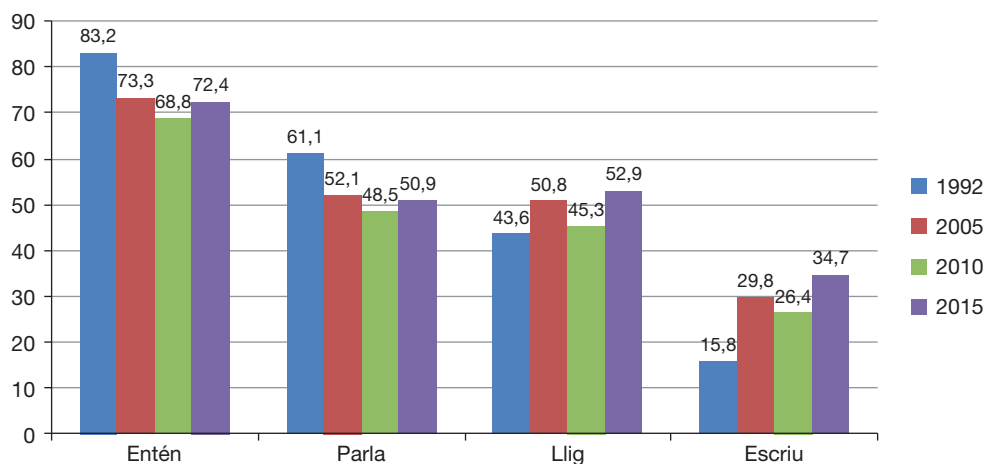
6. En concret són *Perfectament*, *Bastant bé*, *Un poc* i *Gens*.

7. En aquest cas són *Sempre en valencià*, *Més en valencià que en castellà*, *Indistintament*, *Més en castellà que en valencià*, *Sempre en castellà* i *Altres llengües*.

8. En aquests percentatges sumem els valors de *Bastant bé* i *Perfectament*.

tra, marcar una tendència a l'alça en totes dues habilitats. Així, totes dues classes d'habilitats marquen un increment respecte dels resultats de 2010. A més a més, aquests darrers resultats també suposen que es trenca la tendència cap a la baixa, després que en les habilitats socials s'havia iniciat el 1992.

GRÀFIC 1
Coneixement de valencià en les diferents enquestes del SIES (%)

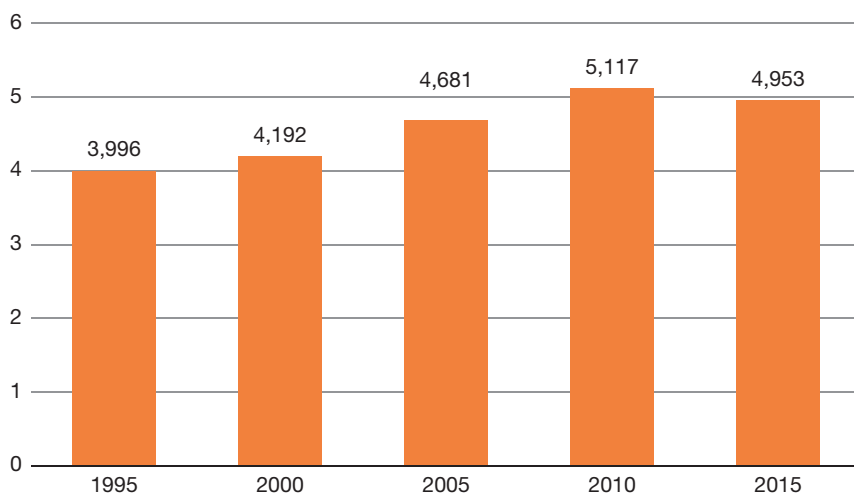

FONT: SIES.

D'altra banda, aquests resultats del SIES són coherents amb els resultats que vam obtenir del darrer cens de 2011. En termes generals, si fa no fa, ocorre el mateix en aquest cens on, a excepció de la comprensió oral, que baixava 2,5 punts (els que s'escolen entre 87,2 i 84,7), la resta d'habilitats mostren un augment, de 3,5 punts en l'expressió oral i, de manera més significativa, en llegir i escriure, que superen els percentatges anteriors en 12,4 i 8,4 punts, respectivament.

Arribats en aquest punt, cal plantejar-se si aquests resultats són una simple conseqüència dels moviments demogràfics experimentats en aquests darrers anys o són altres causes les que han provocat aquest augment del coneixement de valencià. Volem fer notar, però, que els descensos en les habilitats socials que es produeixen entre l'enquesta de 1992 i la de 2010 van paral·lels als augments de la població valenciana, que passa de 3,9 milions a 5,1 en tan sols dècada i mitja. De manera inversa, la reducció de 5,1 a 4,9 milions, que observem en aquest darrer quinquenni, coincideix amb l'augment del coneixement enregistrat en l'enquesta de 2015, els resultats de la qual ja hem comentat adés. Sense descartar una simple coincidència, ens decantem a pensar que l'evolució demogràfica és un factor a tenir en compte també en aquesta evolució (vegeu el gràfic 2).

GRÀFIC 2
 Evolució de la població valenciana en les darreres dues dècades (× 1.000)

FONT: Institut Nacional d'Estadística (INE).

2.2. L'ús

Exposem a continuació quin ha estat el comportament i l'evolució d'aquest paràmetre sociolingüístic de l'ús en els diferents àmbits explorats en l'enquesta.

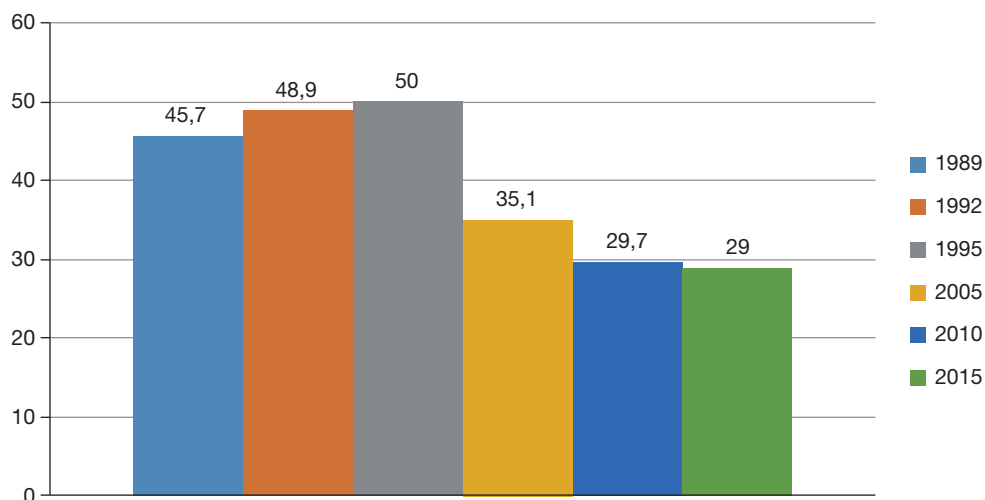
a) A casa

Pel que fa a l'àmbit de la casa, sembla que la tendència al decreixement s'ha aturat en aquesta darrera enquesta, si no prestem atenció a les set dècimes de decalatge que encara anotem amb el percentatge de 2010. Tot i això, ens situem a sis punts de les dades de 2005 i a més de vint-i-un punts de l'enquesta de 1995, que marca el percentatge més alt de tota la sèrie (vegeu el gràfic 3).⁹

La importància d'aquest àmbit rau en el fet que ens proporciona dades que, si bé no són les explícites de la transmissió de la llengua familiar, ens hi poden aproximar encara que siga de forma molt indirecta. En aquest sentit ens preocupa detectar que la interrupció intergeneracional al si de les famílies encara continua vigent. Aquest ús tan exigü del 29 % té l'origen en un llarg procés d'abandonament lingüístic que s'encetà a les principals ciutats valencianes a mitjan segle XIX, i que a partir del segle XX va escampant-se per les ciutats mitjanes, primer, i per les més petites, després. Aquest procés, per tant, dura ja més d'un segle i mig, i és el fenomen que provoca la desaparició de parlants que tenen el valencià com a L1. Segurament, aquest fenomen s'ha

9. En aquest tipus de gràfics, els valors fan la suma de *Sempre en valencià* i *Generalment en valencià*.

GRÀFIC 3
L'ús del valencià a casa

FONT: SIES.

alentit darrerament gràcies als casos de revernacularització que s'han produït, sobretot, a partir de la incorporació de la llengua en els diferents programes bilingües establerts per l'ensenyament reglat. Tot i això, és obvi que aquesta recuperació no és encara suficient per a contrarestar el procés d'interrupció que segueix viu en la societat valenciana (Montoya i Mas, 2011).

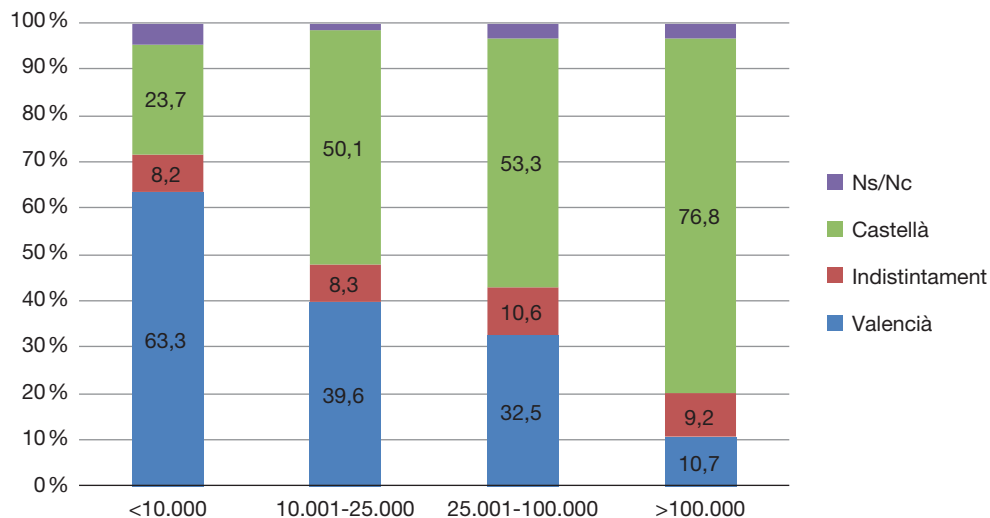
Sense oblidar que l'ús del valencià a casa només és un indicador indirecte sobre la transmissió, veiem que la grandària de les poblacions denota el recorregut seguit pel procés esmentat de pèrdua de parlants. D'acord amb el que observem en el gràfic 4, comprovem que s'hi estableix una relació inversa entre l'ús a casa i la grandària de l'hàbitat, de tal manera que en les poblacions menors de 10.000 habitants la possible interrupció és relativament mínima, i és on l'ús del valencià a casa arriba al 63,3%. Aquest percentatge disminueix en els altres grups de poblacions, fins que se situa en un esquifit 10,7% en les ciutats majors de 100.000 habitants, és a dir, a València, Alacant, Elx i Castelló.¹⁰

Per un altre costat, l'ús a casa varia segons les distintes àrees sociolingüístiques establertes pel SIES.¹¹ Les diferents regions marquen un espectre ben ampli que va des de la zona de València, amb un percentatge de 58,6, seguit ben a prop d'Alcoi-Gandia,

10. En aquest tipus de gràfics, els valors representen: per al valencià, la suma de *Sempre en valencià* i *Generalment en valencià*, i per al castellà, *Sempre en castellà* i *Generalment en castellà*. Els altres valors són els corresponents a *Indistintament* i *Ns/Nc*.

11. Per a conèixer les comarques que s'inclouen en cada àrea, vegeu el mapa a Mas i Montoya, 2011, p. 295.

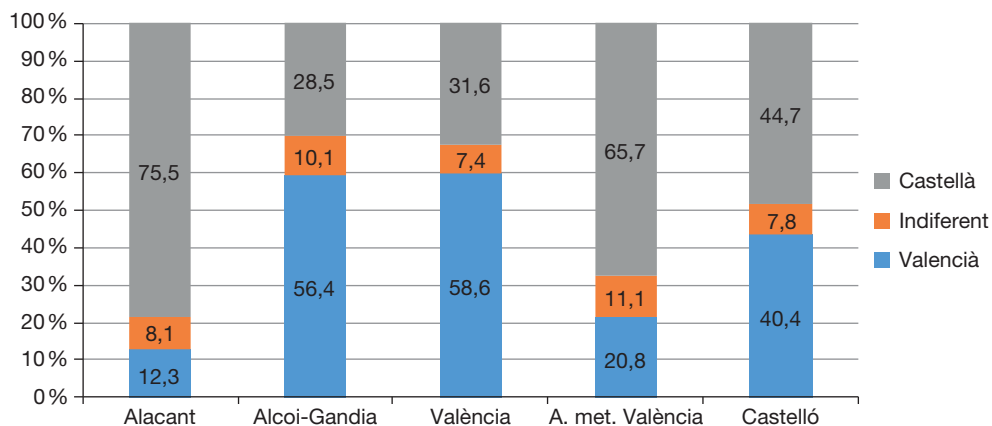
GRÀFIC 4
Ús del valencià i del castellà a casa segons l'hàbitat

FONT: SIES.

l'àrea, a més, contigua, amb un 56,4%; continua l'àrea de Castelló, amb el 40,4, mentre que a l'altre extrem se situa l'àrea metropolitana de València, amb un 20,8, per a deixar en darrer lloc l'àrea d'Alacant, amb el 12,3% (gràfic 5). Cal assenyalar, a més, que aquestes dues darreres àrees estan encapçalades per les tres ciutats de major població: Elx, Alacant i València.

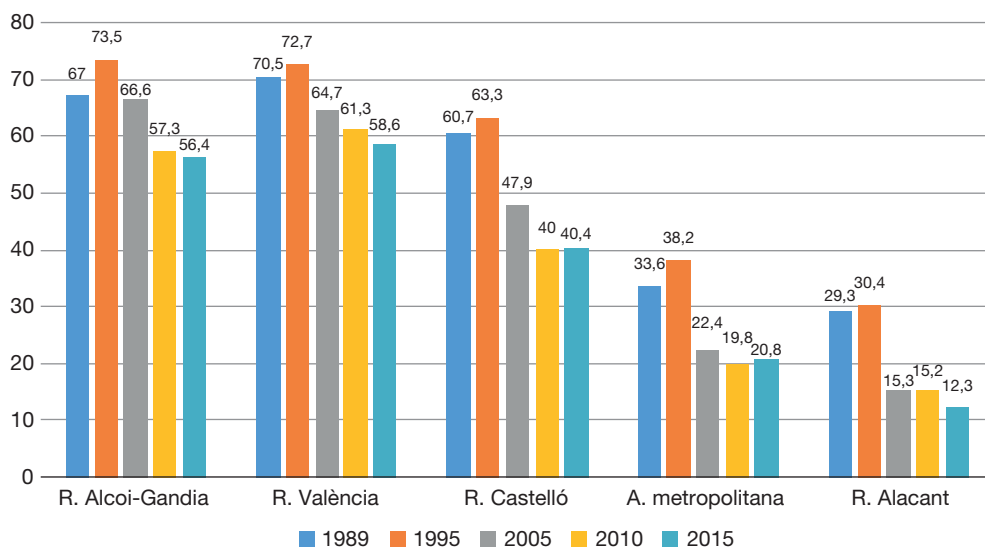
GRÀFIC 5
Ús del valencià i del castellà a casa segons l'àrea

FONT: SIES.

Si analitzem l'evolució d'aquestes dades (gràfic 6), les conclusions que se'n desprenen encara són més preocupants. Hi observem una involució en els percentatges de totes les zones des de 1995. L'enquesta d'aquest any marcava un augment de l'ús a casa en tots els llocs respecte a la de 1989, però és a partir d'aquí que enregistrem una davallada que encara no s'ha aturat. El decaïment que s'ha produït en aquestes dues dècades (1995-2015) va entre els 23 punts de la regió de Castelló, a continuació la regió d'Alacant amb 18 punts, 17 se'n deixa la d'Alcoi-Gandia, els mateixos, si fa no fa, l'àrea metropolitana, i 14 punts la regió de València. Els resultats d'aquesta darrera enquesta corroboren l'existència de dues clares demarcacions, tal com postularen ja Fabà i Montoya (2012): les zones de més d'un 40 %, regions de Castelló, Alcoi-Gandia i València, enfront de les zones de major concentració urbana, com són l'àrea metropolitana valenciana i la regió d'Alacant, amb percentatges per sota del 40 %.

GRÀFIC 6
Evolució de l'ús del valencià a casa segons l'àrea en diferents enquestes

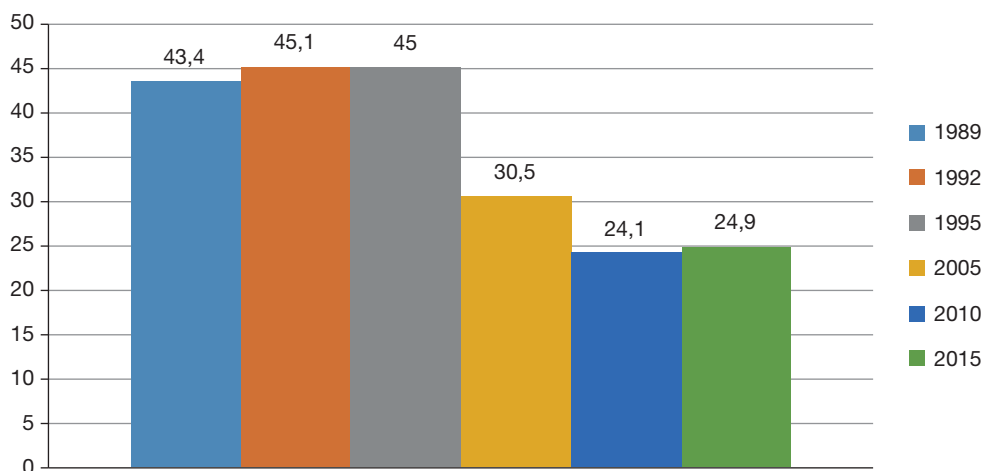
FONT: SIES.

b) Amb els amics

Després de la casa, l'ús del valencià amb els amics és la següent variable que representa l'àmbit més privat. Només un de cada quatre valencians declara que hi usa el valencià. Si l'ús a casa era d'un 29 %, ara s'ha encongit encara quatre punts en eixir al carrer. Aquest percentatge del 24,9 només suposa un lleu increment de vuit dècimes respecte de l'enquesta anterior. La reducció és ja més significativa si ho comparem amb el 30,5 de l'enquesta de fa deu anys, i que encara ho és més si ens fixem en el 45 % de 1995. L'interval entre la darrera enquesta del segle xx i la nova del segle actual marca realment quan es va produir el daltabaix sociolingüístic en aquest i en els altres

àmbits, fruit possiblement, a més de les variacions demogràfiques esmentades, del canvi de govern en l'Administració autonòmica. Aquesta Administració fomentà una política liberal que segons Pradilla (2008) acabaria apostant per una clara contra-planificació lingüística.

GRÀFIC 7
Evolució de l'ús del valencià amb els amics en diferents enquestes

FONT: SIES.

c) *Al carrer amb desconeguts*

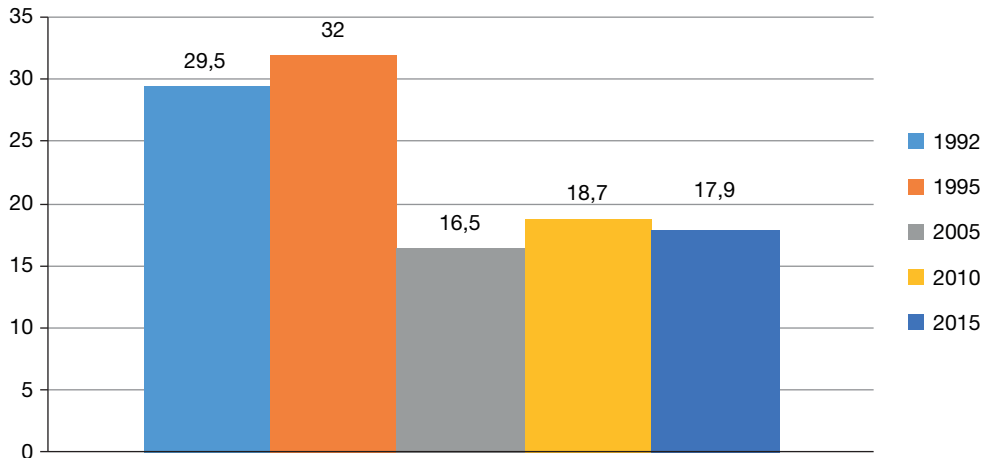
La norma d'ús d'adreçar-se en castellà a un desconegut sembla que encara manté la seua vigència atès el resultat que hem registrat (gràfic 8). El 17,9% declarat suposa, per una banda, que l'ús es torna a restringir en set punts en comparació amb el que es fa amb els amics i, per una altra, que en els últims deu anys les variacions en les tres darreres enquestes són mínimes, res a veure amb els trenta-dos punts aconseguits en la de 1995, i que marquen, com en els altres casos, els resultats més favorables en la sèrie històrica d'aquesta enquesta.

d) *En els comerços*

El mateix model de comportament trobem en aquest àmbit sobre l'ús del valencià en els comerços. L'enquesta pregunta per dos contextos desiguals: l'ús a les botigues tradicionals i a les grans superfícies. En el primer context hi ha un 23,5% i, en el segon, un 15,2%, és a dir, una separació de vuit punts (gràfic 9). Aquests resultats són paral·lels als dels dos àmbits esmentats suara, els amics i els desconeguts. D'una banda, l'ús amb els amics i a les botigues tradicionals facilita una xarxa més estreta d'interaccions en valencià, normals dins d'un poble o d'un barri. De l'altra, aquesta relació és més estranya quan no es coneix l'interlocutor ni tampoc el dependent o dependentia, i és aleshores que es deixa l'ús del valencià en mans d'altres circumstàncies, entre d'altres, la lleialtat lingüística dels parlants.

GRÀFIC 8

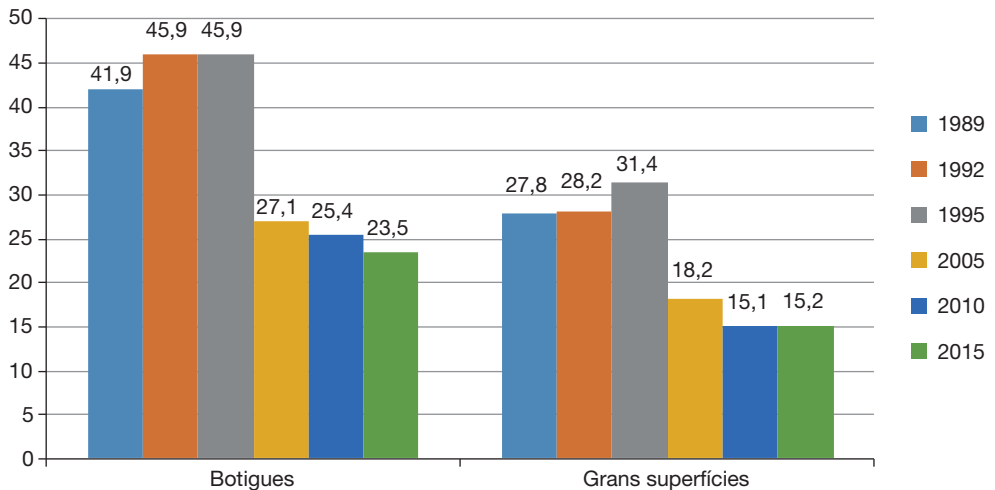
Evolució de l'ús del valencià al carrer amb desconeguts en diferents enquestes

FONT: SIES.

GRÀFIC 9

Evolució de l'ús del valencià en botigues tradicionals i en grans superfícies en diferents enquestes

FONT: SIES.

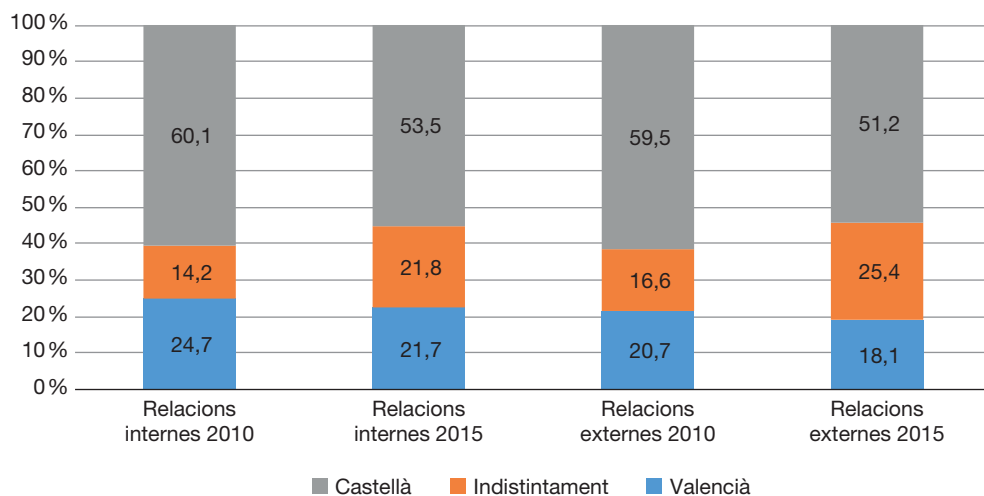
e) En el treball

Quant a l'ús del valencià en el treball, l'enquesta torna a diferenciar dos tipus de contextos. Primerament, el que són les relacions internes, que es donen entre els treballadors de l'empresa i, en segon lloc, les relacions externes, que apareixen quan s'interactua amb parlants que no pertanyen a l'empresa. Que són contextos desiguals ho cor-

roborava també la diferència en els resultats; així, si en les relacions internes l'ús de la llengua arriba a un esquitit 21,7%, en les relacions externes encara baixa més i se situa en el 18,1%. D'altra banda, hem de remarcar que tots dos percentatges són encara menors que els respectius resultats de l'enquesta anterior: 3 punts, el de les relacions internes, i 2,6, el de les externes (gràfic 10).

Tot i això, aquests resultats es mereixen també un altre comentari. Cal assenyalar que no hi ha un transvasament dels punts que perd el valencià a favor del castellà, com caldria esperar. El castellà disminueix també el seu percentatge en 6,6 punts en les relacions internes, i 8,3, en les externes, respecte a l'enquesta anterior. L'equilibri en les dades el posen, doncs, els resultats de la tercera possibilitat: l'ús indistint d'una o l'altra llengua. En aquesta circumstància, enregistrem un augment de 7,6 punts en les internes, i de 8,8, en les externes. En tot cas, el fet que augmente aquesta darrera possibilitat es pot interpretar també com un suport al valencià, encara que siga compartit amb el castellà.

GRÀFIC 10
Evolució de l'ús del valencià i del castellà en les relacions laborals, internes i externes, en les enquestes de 2010 i 2015

FONT: SIES.

f) L'ús en les TIC

El SIES va incloure en l'enquesta de 2010 una pregunta sobre un nou àmbit, l'ús del valencià en les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC), i en tres contextos diferents: a) la llengua que apareix en la pàgina inicial de l'ordinador, en les tauletes tàctils, etc.; b) la llengua utilitzada en els correus electrònics, i c) la llengua usada en els diferents programes que les xarxes socials posen al nostre abast (Facebook, Twitter, WhatsApp, Instagram, etc.). L'interès d'aquest àmbit rau en dos fets importants: primer, perquè ens situem en un camp nou, de recent creació i que, per

tant, no estava ocupat, era *verge*; i, segon, perquè aquest àmbit de les TIC és per a la nostra llengua de vital importància en un món global com l'actual i abocat a les noves tecnologies d'Internet (Mas, 2016).

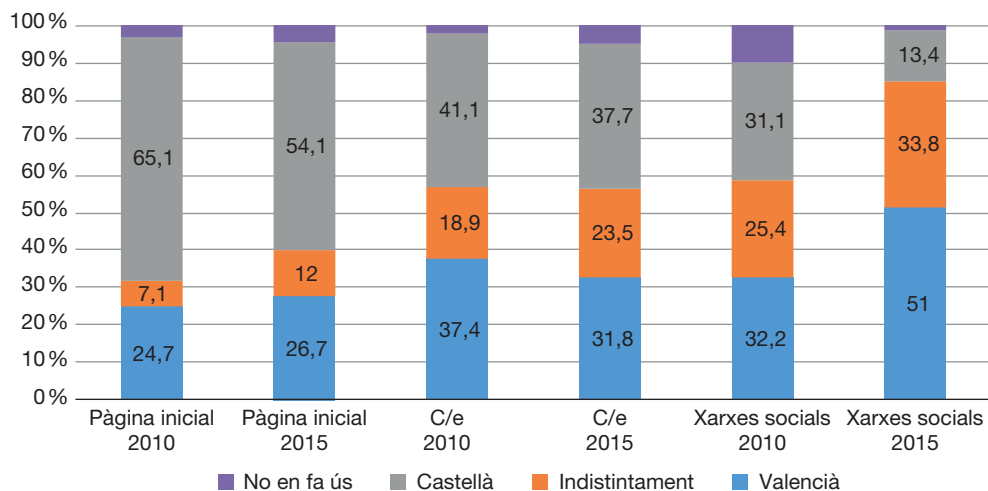
Aquest àmbit és el que trenca el model arquetípic de què hem parlat al llarg d'aquest treball. Si en els contextos anteriors de l'ús del valencià sempre hi apareixia amb percentatges diguem-ne desavantatjats, en aquest, en canvi, els resultats que obtenim de la zona valencianoparlant cal considerar-los clarament favorables per a la recuperació lingüística i, a més, de manera significativa en alguns casos (gràfic 11). Pel que fa al primer camp, la *pàgina inicial* (PI), cal assenyalar que per defecte aquesta mai no apareix en valencià, i ha de ser l'usuari o usuària qui actue per a canviar-la. Així i tot, el valencià el trobem en dos punts més ara (els que s'escolen entre el 24,7% i el 26,7%) que no en l'enquesta anterior. També l'ús indiferent anota una pujada de cinc punts, mentre que l'ús exclusiu del castellà es redueix en onze punts. A continuació, en la llengua dels *correus electrònics*, situació que es veu moltes vegades condicionada per la llengua de l'interlocutor, el valencià no té el mateix comportament, ja que hi detectem una reducció de 5,6 punts, fins a situar-se en el 31,8%. El castellà també apunta una disminució de 3,4 punts. Els punts que perden les dues llengües passen en part a engrossir l'apartat *Indistintament*, que puja 4,6 punts. Finalment, quant a l'ús de les llengües en les *xarxes socials*, el valencià registra un augment considerable de gairebé divuit punts en tan sols un quinquenni, que, juntament amb un altre augment de 8,4 punts en l'apartat *Indistintament*, deixen el castellà amb un ús exigü del 13,4%, fet que suposa també un mínim de 17,7 punts, respecte de l'enquesta anterior. Des d'aquest punt de vista, no podem fer una millor valoració de l'ús i l'evolució del valencià en aquest àmbit concret.

Tot i això, aquest optimisme té també les seues matisacions. Com podem observar en el gràfic 12, l'ús del valencià augmenta amb l'edat de l'usuari, de tal manera que l'increment de la llengua es vincula amb l'augment de l'edat dels diferents segments. Així, els més joves afirmen que usen el valencià a les xarxes socials en un 40,3%, percentatge que creix fins arribar al 74,6% en els més madurs. Aquesta característica sembla paradoxal si tenim en compte que el coneixement en l'expressió escrita marca una relació justament inversa, perquè cal recordar en aquest punt que els majors percentatges del coneixement escrit l'obtenen els grups més joves.¹² D'altra banda, aquest fet ens fa pensar que l'ús del valencià a les xarxes socials va al marge del coneixement de la normativa, per les raons òbvies que es desprenen de les dades apuntades suara. A més, cal afegir que el castellà fa un recorregut invers. Amb poca variabilitat, però, el grup de seixanta-cinc anys o més només usa aquesta llengua en un 4,9%, percentatge que augmenta amb la reducció de l'edat fins a situar-se en el 18,5% del segment més jove. D'identica manera actua el percentatge dels qui diuen que utilitzen indistintament les dues llengües. Del 14,2% del grup de major edat, enregistrem un increment fins que els grups de menys de trenta-quatre anys se situen per damunt

12. Les dades confirmen aquesta contradicció, ja que el grup més jove declara que sap escriure en un 65,4%, percentatge que escalonadament va reduint-se fins arribar al 12,3% del grup de seixanta-cinc anys o més.

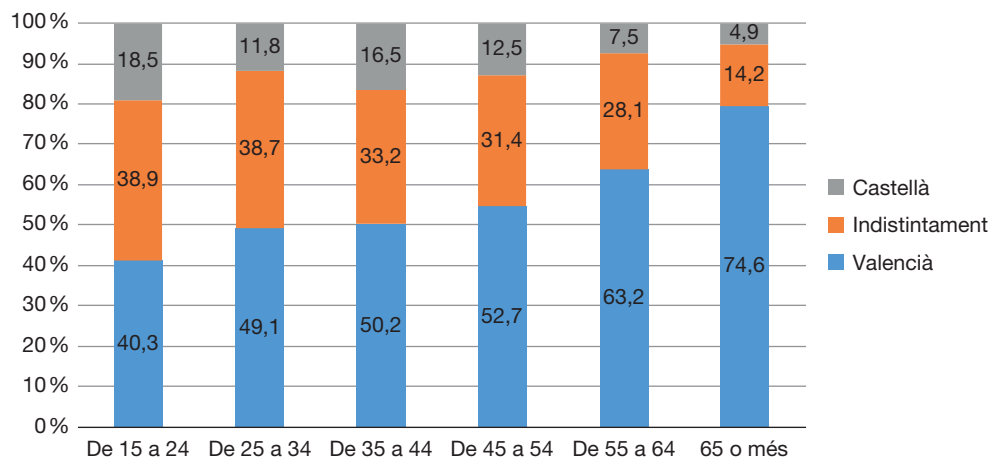
del 38 %. Aquesta incoherència de les dades segurament ens està revelant una situació de transició, la direcció de la qual haurem de conèixer en les properes enquestes.

GRÀFIC 11¹³
Evolució de l'ús del valencià i del castellà en les TIC a la zona valencianoparlant en les enquestes de 2010 i 2015

FONT: SIES.

GRÀFIC 12
Ús del valencià i del castellà en les xarxes socials a la zona valencianoparlant segons l'edat

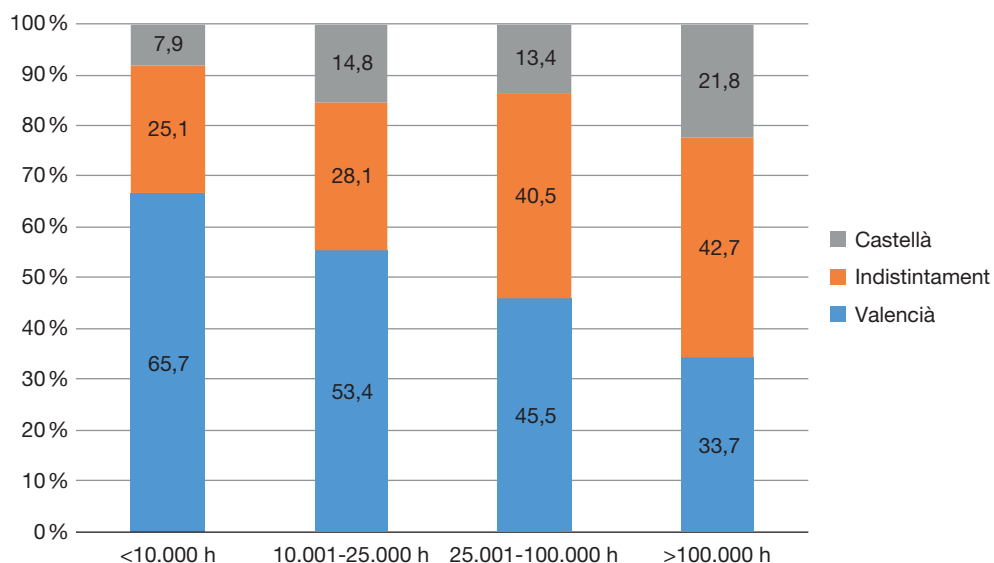
FONT: SIES.

13. En aquest gràfic, hi hem inclòs una quarta possibilitat, *No en fa ús*, perquè ofereix dades significatives en el conjunt de respostes.

Un altre aspecte decebedor d'aquest context el trobem en l'hàbitat. Paral·lelament al que hem assenyalat en l'àmbit de la casa, l'ús del valencià en les TIC depèn de la grandària de la població (gràfic 13). Així, tenim un ventall que va del 65,7 %, en les ciutats de menys població, fins al 33,7 %, que enregistrem en les de major concentració urbana. En realitat, però, el protagonista d'aquest gràfic és l'ús indistint de les dues llengües. En les poblacions de menys de 25.000 habitants, aquest ús indistint és inferior al 28 %, però quan aquestes concentren un nombre major d'habitants el percentatge supera el 40 %.

GRÀFIC 13

Ús del valencià i del castellà en les xarxes socials a la zona valencianoparlant segons l'hàbitat

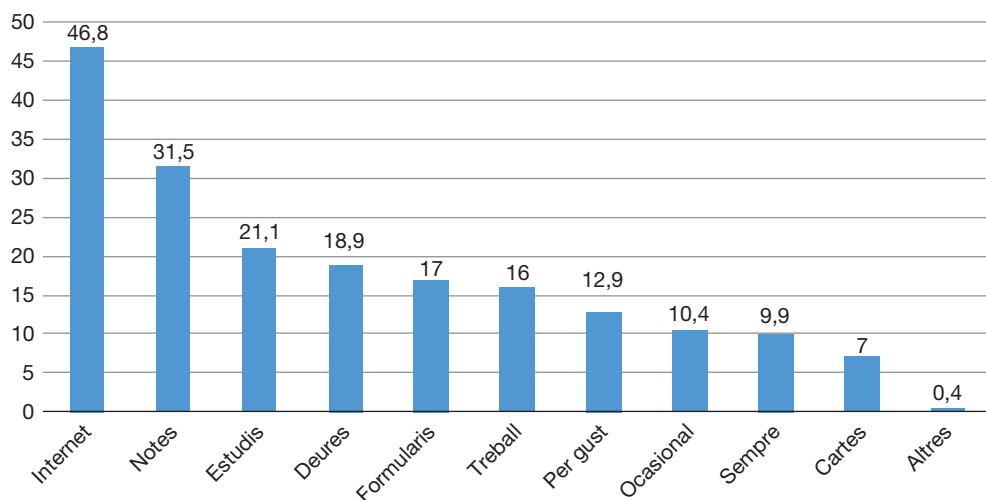

FONT: SIES.

g) L'ús escrit

Finalment, la P12 preguntava per l'ús de la llengua escrita en diferents contextos (estudis, cartes, notes, Internet, deures, etc.). D'una forma destacada sobre la resta de camps, volem ressaltar que el 46,8 % utilitza el valencià en les tasques d'Internet, fet que és coherent amb el que hem assenyalat en el punt anterior de les TIC. Després, tenim un 31,5 % que usa la llengua per a redactar notes, l'extensió de les quals intuïm que és molt reduïda. A continuació, trobem les tasques relacionades amb el món acadèmic: els estudis, amb un 21,1 %, i els deures, amb un 18,9 %. A partir d'aquí, amb una escala descendent, trobem els altres contextos, entre els quals hem de subratllar el 9,9 % que afirma que usa sempre el valencià en els seus escrits (gràfic 14).

GRÀFIC 14
Ús del valencià escrit en diferents contexts

FONT: SIES.

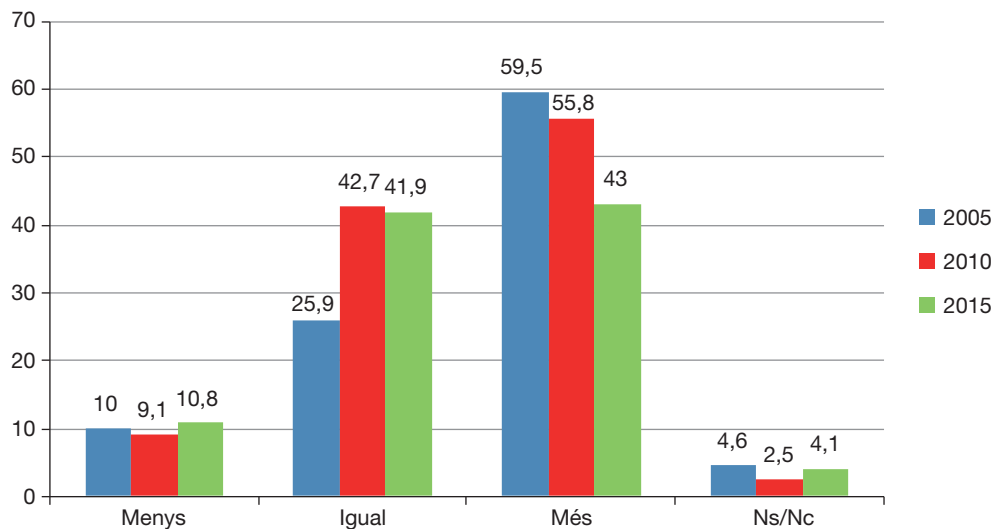
2.3. L'actitud

Per acabar aquest estudi, aportem unes breus dades referides a l'actitud a partir de dues preguntes. La primera (P16) planteja l'ús que s'hauria de fer del valencià, amb l'opció de tres possibles respostes.¹⁴ En termes generals, no podem fer-ne tampoc una valoració gaire positiva ja que, segons que veiem al gràfic 15, les respostes *Menys* i *Igual* mantenen, si fa no fa, els percentatges de l'anterior enquesta —on les diferències són sempre de dècimes—; no podem dir el mateix sobre el grup *Més*, on anotem un descens significatiu, concretament de 12,8 punts respecte del percentatge anterior, davallada que, des del punt de vista de l'evolució, es va repetir també en l'enquesta de 2010 respecte de la de 2005. Es fa difícil acceptar que un percentatge important de valencians encara creu que les escasses mesures, per no dir nul·les, per a fomentar l'ús del valencià estan sobredimensionades per alguns.

Si traslладem aquesta actitud a l'àmbit de les diferents regions, la perspectiva negativa es manté igualment (gràfic 16). La part positiva està representada per l'àrea metropolitana, que anota un increment de 4,2 punts, i per la regió Alcoi-Gandia, on l'augment és de només un punt. La resta de demarcacions territorials apunten un decreixement en els percentatges sobre l'enquesta anterior de 2010. Aquestes reduccions, això sí, no superen els dos punts, a excepció de la regió de Castelló, on el decaïment és de 2,6 punts. Una vegada més, posem en el punt de mira les regions de Valèn-

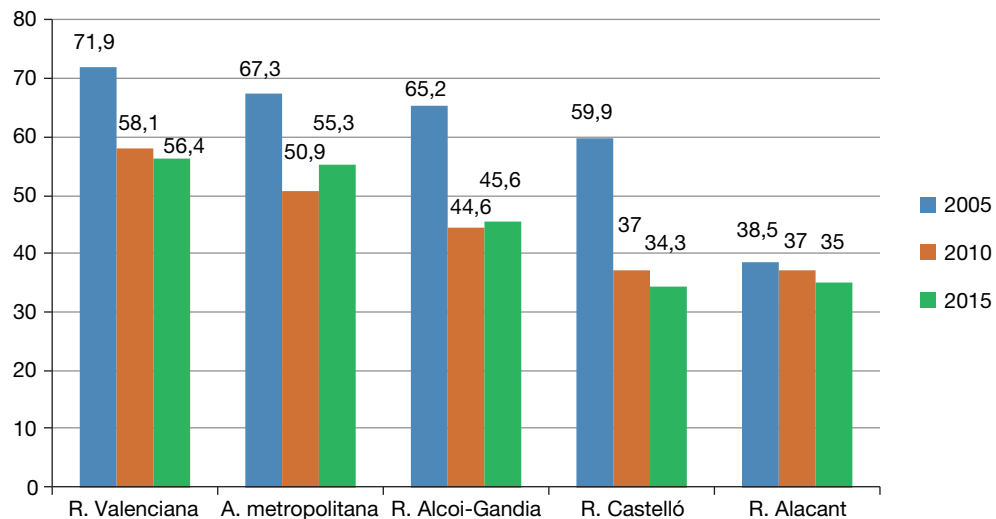
14. A més de les respostes *Menys*, *Igual* o *Més*, també apuntem el grup *Ns/Nc*.

GRÀFIC 15
Evolució de les actituds en relació amb l'ús que hauria de fer-se del valencià

FONT: SIES.

GRÀFIC 16
Evolució de les actituds favorables a un major ús del valencià per regions

FONT: SIES.

cia, Castelló i Alacant, és a dir, on se situa el cap i casal i les dues capitals del nord i del sud, regions que són les de major pes demogràfic.

Pel que fa a l'evolució, paral·lelament al que hem descrit en el paràgraf anterior, referent a la zona metropolitana i la regió d'Alcoi-Gandia, trenquem la davallada que ja s'havia produït en l'enquesta de 2010, mentre que les regions de València, Castelló i Alacant continuen en la mateixa dinàmica dels descensos iniciada el 2010. Si les actituds necessiten més temps perquè puguem apreciar els canvis, possiblement estem ja recollint els fruits d'una contraplanificació lingüística posada en marxa, com ja hem esmentat abans, a partir de 1995.

3. CONCLUSIONS

La darrera enquesta del SIES ens mostra, per una banda, que els quatre índexs de la competència del coneixement assoleixen un major percentatge respecte de l'enquesta anterior de 2010. Per l'altra, els percentatges de l'ús en els diferents àmbits mostren uns resultats desiguals; així, en els àmbits referits als amics, a les grans superfícies i a la primera pàgina i les xarxes socials enregistrem pujades, mentre que en la resta dels àmbits anotem reduccions. Sobre l'actitud, els resultats que obtenim no els podem qualificar tampoc d'esperançadors.

Quant a l'evolució dels resultats, pel costat del coneixement tenim que les habilitats socials augmenten en aquesta darrera enquesta, després de tres sèries de baixades, i sobre les habilitats acadèmiques també hi ha un creixement després d'enregistrar una disminució només en els resultats de l'enquesta de 2010. Pel costat de l'ús, hem d'indicar que constatem una evolució diferent, ja que les enquestes de 1989, 1992 i 1995 dibuixen una línia ascendent per a tots els àmbits, mentre que, a partir de 1995, les enquestes posteriors de 2005, 2010 i 2015 configuren, per una part, una estabilització de l'ús del valencià en els àmbits de casa, amb els amics i a les grans superfícies, però, en canvi, per a la resta d'àmbits enregistrem una davallada contínua.

D'altra banda, la valoració de les dades de les variables socials corrobora també el model que solen seguir les llengües que estan immerses en un procés de substitució lingüística. És a dir, els percentatges més baixos en tots els àmbits corresponen a les generacions més joves (segons hem vist en l'àmbit de les xarxes socials), en les regions de major concentració urbana (tal com hem observat en els àmbits de l'ús a casa i de l'actitud) —és a dir, l'àrea metropolitana i les regions de Castelló i Alacant— i als hàbitats de major població (en els àmbits de la casa i les xarxes socials). Tot i que no podem extrapolar aquesta valoració a la resta dels àmbits, molt possiblement els resultats dels altres camps continuaran també el mateix model.

L'excepció a tota aquesta situació la posen les dades referents a l'evolució de l'ús del valencià en les TIC. Els percentatges i l'augment experimentat en la darrera enquesta, almenys pel que fa a l'ús de la pàgina inicial dels ordinadors, les tauletes, etc. i en les xarxes socials, els podríem qualificar d'espectaculars. Com ja hem assenyalat,

compta a favor que, com a àmbit nou, l'ús del valencià no suposa el desplaçament de cap altra llengua. Tot i això, també hem d'afegir que aquests resultats esperançadors no van acompanyats, però, d'unes perspectives socials favorables si tenim en compte que el major ús no correspon als segments d'edat més jove ni als hàbitats de major concentració demogràfica.

Pel que fa a l'actitud, el grup que desitjaria un major ús del valencià torna a marcar un nou decreixement, fet que és coherent quan trobem que les actituds favorables a l'ús de la llengua augmenten en les zones de major població com són l'àrea metropolitana i les regions de València i Alacant.

Si més no, pel que fa a l'ús del valencià, la data de 1995 marca, clarament, un punt d'inflexió, ja que és a partir d'aquest any que s'inicia un període de descensos en els diferents àmbits. Quant al coneixement, cal assenyalar que les habilitats socials baixen a partir de 1992 i que les actituds marquen un decreixement a partir de 2005. La recuperació que engega el poble valencià a partir de l'adveniment de la democràcia, el nou marc legislatiu i l'establiment dels programes bilingües en l'ensenyament —amb l'ajuda, encara que tèbia, d'alguns mitjans de comunicació— es veu totalment estroncada a partir d'aquest any, que, casualment o no, coincideix amb el canvi polític en l'Administració autonòmica i en la majoria d'ajuntaments valencians. La lleu revitalització de la llengua iniciada en la dècada dels huitanta esdevé a partir de 1995 una clara contraplanificació lingüística.

BIBLIOGRAFIA DE REFERÈNCIA

- ACADÈMIA VALENCIANA DE LA LLENGUA (AVL) (2004). *Llibre blanc de l'ús del valencià, I: Enquesta sobre la situació social del valencià* [en línia]. València: Publicacions de l'AVL. <https://www.avl.gva.es/documents/31987/99521/Recerca_02.pdf/dd8dc872-4446-4811-8b6d-bbc4775fddc0> [Consulta: 10 novembre 2016].
- FABÀ, Albert; MONTOYA, Brauli (2012). «La transmissió lingüística intergeneracional del català al País Valencià. Una perspectiva territorial». *Caplletra* [Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana], núm. 53, p. 211-231.
- GENERALITAT VALENCIANA. PORTAL ESTADÍSTIC. *Info Censos: Censos de població, habitatges, edificis i locals de la Comunitat Valenciana 1990-1991*. València: Generalitat Valenciana. Institut Valencià d'Estadística. [CD]
- INSTITUT NACIONAL D'ESTADÍSTICA (INE) [en línia]. <<http://www.ine.es/infoine>> [Consulta: 22 març 2011].
- MAS, Antoni (2016). «El valencià en les noves tecnologies». *Saó*, núm. 412, p. 20-22.
- MAS, Antoni; MONTOYA, Brauli (2011). «La situació social del català al País Valencià en el trànsit dels segles xx al XXI». *Zeitschrift für Katalanistik* [en línia], núm. 24, p. 293-316. <http://www.romanistik.uni-freiburg.de/pusch/zfk/24/18_Mas_Montoya.pdf>.
- MONTOYA, Brauli; MAS, Antoni (2011). *La transmissió familiar del valencià*. València: Acadèmia Valenciana de la Llengua.
- PRADILLA, Miquel Àngel (2008). *La tribu valenciana: Reflexions sobre la desestructuració de la comunitat lingüística*. Benicarló: Onada Edicions.

- SERVICI D'INVESTIGACIÓ I ESTUDIS SOCIOLINGÜÍSTICS (SIES) (1992). *Coneixement i ús del valencià (1992)* [en línia]. València: GENERALITAT VALENCIANA. CONSELLERIA D'EDUCACIÓ, INVESTIGACIÓ, CULTURA I ESPORT. <http://www.edu.gva.es/polin/val/sies/sies_fonum.htm> [Consulta: 24 novembre 2016].
- (2005). *Enquesta 2005. Sobre coneixement i ús social del valencià (síntesi de resultats)* [en línia]. València: GENERALITAT VALENCIANA. CONSELLERIA D'EDUCACIÓ, INVESTIGACIÓ, CULTURA I ESPORT. <http://www.edu.gva.es/polin/val/sies/sies_fonum.htm> [Consulta: 24 novembre 2016].
- (2010). *Enquesta 2010. Dades de coneixement i ús del valencià* [en línia]. València: GENERALITAT VALENCIANA. CONSELLERIA D'EDUCACIÓ, INVESTIGACIÓ, CULTURA I ESPORT. <http://www.edu.gva.es/polin/val/sies/sies_fonum.htm> [Consulta: 24 novembre 2016].